

Begijnhoftuin Begijnhofmuseum

Maart breekt aan en daar hoort traditioneel het begin van de lente bij. Het woord lente is een oude afleiding van "lang" en heeft betrekking op het lengen van de dagen. Het is verwant aan het Duitse "Lenz" en het Engelse "lent", wat vastentijd betekent. In het Begijnhofmuseum viert de kruidentuin dan zijn wedergeboorte.

Kruidentuin

In een kruidentuin worden tuinkruiden en kruiden met geneeskundige werking gekweekt. De oudst bekende kruidentuin in Europa is die van het kloosterplan van Sankt Gallen (Zwitserland) uit 820. Dit grondplan, inclusief kruidentuin, werd later overgenomen door vele kloosters en abdijen. Ook begijnen hadden zo'n tuin.

Een kruidentuin had twee betekenissen. De meest voor de handliggende was die van tuin van kruiden. Een plaats die elk klooster en begijnhof nodig had om zelf kruiden te kweken die nadien in de keuken werden verwerkt in gerechten, of in de *officina* tot medicijnen en zalftjes.

In religieuze context was de kruidentuin een *hortus conclusus*: een besloten hof, een mystieke tuin. Een plaats voor meditatie, voor verlangen naar het hogere, waar begijnen hun "hemelse bruidegom" Christus zeer nabij waren. Het water, bron van alle leven, was steeds aanwezig. Fruitbomen werden beschouwd als een manifestatie van de goddelijke aanwezigheid, als verbinding tussen de hemelse wereld, de aarde en de onderwereld. Ook buxus had een religieuze betekenis. Deze altijd groenblijvende boom stond symbool voor standvastigheid omdat hij zijn bladeren nooit verloor.

Bij de heraanleg van de begijnhoftuin in 2007 hoorde heel wat voorstudie naar historisch correcte kruiden, bloemen en groenten. Enkele geneeskrachtige planten mochten niet in ontbreken. Een kort overzicht:

- Mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas*): de giftige worlestok bevat looistof, etherische olie en bitterstoffen, nuttig tegen lintwormen, inwendige parasieten en etterende wonden.
- Chinese roos (*Hibiscus*): de bloemen verwerkt in een verfrissende drank heeft een licht laxerende werking.
- Tijn (*Thymus vulgaris*): Waarvan siroop gemaakt werd voor longen en luchtwegen, en voor maag en darmen omwille van zijn krampverminderende en desinfecterende werking. Uiteraard ook goed bruikbaar in de keuken.

Binnentuin

In de kleurrijke binnentuin trekken vier historische elementen de aandacht: de boog ingewerkt in de achtergevel van het woonhuis van pastoor Mermans, een wit kruis, twee grote pilaren en een grafsteen in de muur.

De boog in de achtergevel is de laatste getuige van de vroegere inrijpoort. Op een oude tekening van het Sint-Jansconvent zie je links van de voordeur een grote poort. Hierdoor reed pastoor Mermans met paard en kar tot in zijn binnentuin. Bij de omvorming tot fundatie in 1897 verdween de doorgang.

De twee grote pilaren in het midden van de tuin zijn afkomstig van de omheining van de Sint-Pieterskerk op de Grote Markt. Deze twee statige pilaren van de zij-ingang aan de (verdwenen) Victor van Halstraat kregen na afbraak van de straat (1968) een plaats in de binnentuin van het Begijnhofmuseum (1999).

Het witte kruis tegen de achtergevel boven de nok van het achtergebouwje woerde het kwaad in zijn vele vormen af (duivels, heksen, "onverklaarbare" natuurverschijnselen als donder en bliksem, ...). Dit kruis werd aangebracht met kalk, dat een kwaad- en bederfwerende eigenschap had.

De grafsteen tenslotte is die van begijn Elisabeth Oyen (overleden 20 augustus 1480). Hij werd gevonden op 21 oktober 1964 in het altaar voor Onze-Lieve-Vrouw in de huidige begijnhofkerk en geldt als oudst gekende grafsteen van Turnhout.

Tekst: medewerksters Begijnhofmuseum
Foto: Ludo Verhoeven

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

Gegevens:

Kruidentuin
Herstaniëg in 2007 door De Vrienden van het Begijnhof en Kleensia Turnhout

Inventaris:

Begijnhofmuseum - TRAM 41
Begijnhof 56, B-2300 Turnhout

Bronnen:

Begijnhofkrant nummer 18 Turnhout, De Vrienden van het Begijnhof, 2007.
E. van Aulenberg, De dekeniale Sint-Pieterskerk van Turnhout, Turnhout, De Kerktelvis, 1992.
H. de Kok & G. Landuyt, Turnhout in straatnamen, Turnhout, Bepos, 2009.
Musiumgesien

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectieve van dit af van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand). Op deze website vindt u ook meer informatie over TRAM 41 en zijn verschillende componenten.

Contact: TRAM 41, Stadhuis - Erfgoedhuis, Grote Markt 1, 2300 Turnhout

Tel: +32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.a. Françoise Stijnen, Ikerstrijck 93, 2300 Turnhout, +32 14 44 33 11